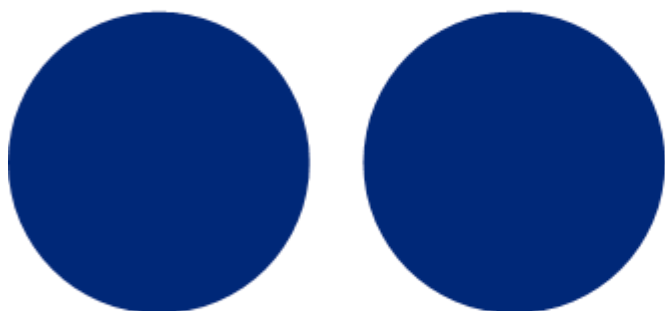
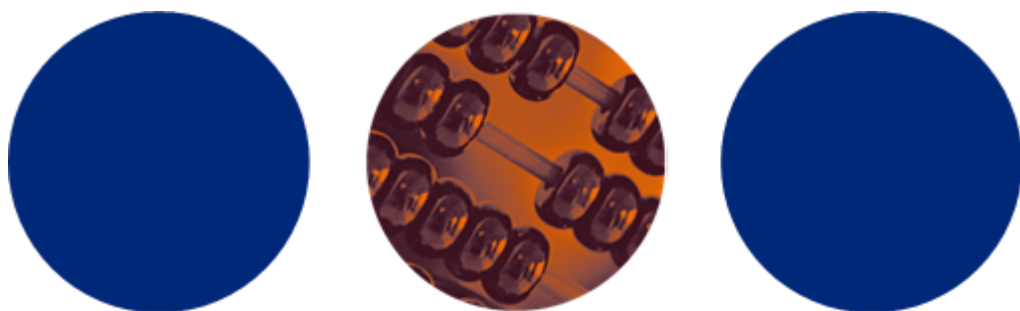

Koopkrachtveranderingen voor mensen met een beperking 2015-2016

Prinsjesdag 2015

Nibud, september 2015

Koopkrachtveranderingen voor mensen met een beperking 2015-2016

Prinsjesdag 2015

Nibud, september 2015

In opdracht van Ieder(in) – Netwerk voor mensen met een
beperking of chronische ziekte

Inhoud

1	INLEIDING	4
2	BELANGRIJKSTE VERANDERINGEN IN 2016	5
2.1	Lonen, uitkeringen en prijzen	5
2.2	Belastingen.....	5
2.3	Toeslagen.....	6
3	KOOPKRACHTPLAATJES	7
3.1	Koopkrachtplaatjes	7
3.2	Variant 1: Zonder zorgkosten	9
3.3	Variant 2: Met zorgkosten	10
3.4	Variant 3: Huishoudelijke hulp via algemene voorziening	10
3.5	Variant 4: Extra zorgkosten via algemene voorziening.	11
3.6	Gemeentelijk beleid	11
3.7	Uitgewerkte voorbeelden	12

1 Inleiding

Ieder(in), het netwerk voor mensen met een beperking of chronische ziekte, heeft het Nibud gevraagd om de verandering van de koopkracht in 2016 voor chronisch zieken en gehandicapten inzichtelijk te maken. De koopkrachtverandering laat de verandering van de inkomsten en uitgaven zien van jaar op jaar. Dit zogenaamde koopkrachtplaatje is uitgewerkt voor huishoudens, waarbij behalve de gemiddelde verandering in het inkomen, in het bruto-nettotraject en de inflatie niets verandert. Daarom hebben we het hierbij over statische koopkrachtveranderingen.

Naar aanleiding van de Miljoenennota presenteert het Nibud elk jaar koopkrachteffecten. Hierdoor kunnen huishoudens een beeld krijgen van de te verwachten veranderingen en daarop eventueel anticiperen. In dit rapport zijn voor verschillende voorbeeldhuishoudens koopkrachtveranderingen voor het jaar 2016 doorerekend ten opzichte van 2015. Het gaat om voorbeeldhuishoudens met en zonder extra zorgkosten.

De voorbeeldhuishoudens zijn zodanig gekozen dat deze herkenbaar zijn voor wat betreft samenstelling, inkomen en uitgaven in verband met zorg. Dit geeft een doorsnede van de effecten, maar pretendeert niet representatief of volledig te zijn.

Sinds dit jaar zijn gemeenten verantwoordelijk voor onder andere de zorg aan langdurig zieken en ouderen. Alleen de veranderingen in landelijk beleid geven daarom niet het hele koopkrachtplaatje weer voor mensen die bijvoorbeeld huishoudelijke hulp nodig hebben. Daarom houden we in de berekeningen, naast landelijk beleid, ook rekening met gemeentelijk beleid. We kijken naar de verschillende manieren waarop gemeenten onder andere de huishoudelijke hulp en dagbesteding geregeld hebben. Met gemeentelijke inkomensondersteuning door middel van bijvoorbeeld individuele bijzondere bijstand is geen rekening gehouden in dit rapport.

2 Belangrijkste veranderingen in 2016

In 2016 gaan vooral mensen die aan het werk zijn erop vooruit. De vooruitgang is het grootst bij de lage tot middeninkomens. Uitkeringsgerechtigden gaan er nauwelijks op vooruit. Dit is het beeld als er geen rekening wordt gehouden met zorgkosten waarvoor de gemeente verantwoordelijk is.

Als er wel rekening wordt gehouden met extra zorgkosten voor bijvoorbeeld huishoudelijke hulp of dagbesteding, dan kan de koopkracht volgend jaar juist aanzienlijk omlaag gaan. Dat is vooral het geval in gemeenten die dergelijke zorg onderbrengen in een algemene voorziening.

Hieronder zijn de belangrijkste wijzigingen voor 2016 opgesomd.

2.1 Lonen, uitkeringen en prijzen

2016 wordt het jaar van de belastingverlagingen. De loonstijging (1,4%) en de prijsstijging (1,2%) houden elkaar redelijk in evenwicht. Uitkeringen gaan mee omhoog. Voor gepensioneerden worden de aanvullende pensioenen niet verhoogd. Toch zullen de meesten een koopkrachtstijging krijgen door belastingverlaging.

2.2 Belastingen

De belastingverlaging uit zich in:

- Lagere tarieven in tweede en derde schijf (van 42% naar 40,15%). De eerste schijf gaat iets omhoog (van 36,5% naar 36,55%). Dat is gunstig voor de middeninkomens.
- Verlenging van de derde schijf. Het tarief van 52% gaat pas in bij ca. 66.000 euro. Dat is nu 58.000 euro. Dat is dus gunstig voor hoogste inkomens.
- Een flink hogere arbeidskorting (bijna 75 euro per maand) voor wie tot minimumloon verdient (dus ook part-timers). Arbeidskorting wordt verder afgebouwd bij hogere inkomens. Die profiteren daar dus niet van. Vanaf persoonlijk inkomen van 70.000 euro wordt de arbeidskorting lager.
- Ook sterkere afbouw algemene heffingskorting. Dit begint al vanaf minimumloon. Vanaf een (persoonlijk) inkomen van ca. 66.000 euro is er geen algemene heffingskorting meer.
- De combinatiekorting wordt verhoogd. Deze is bestemd voor tweeverdieners met kinderen. Verhoging is vooral gunstig voor lagere en middeninkomens. Hoe meer je werkt, hoe minder belasting je betaalt. Het maximumbedrag gaat van ca 2150 naar ca 2770 euro per jaar.
- Niet-werkende partners krijgen weer een stukje minder algemene heffingskorting uitbetaald (afbouw in 15 jaar).
- De ouderenkorting wordt verhoogd met 145 euro per jaar.
- De inkomensafhankelijke ziektekostenpremie stijgt. Dit is nadelig voor ouderen en zelfstandigen die de inkomensafhankelijke bijdrage zelf moeten betalen.

- De ouderentoeslag in box 3 verdwijnt. Ouderen met een laag inkomen en flink wat spaargeld (vanaf 20.000 euro p.p.) hebben hier last van. Het kan ook zijn dat ze daardoor toeslagen gaan verliezen. Dan kan het koopkrachtverlies sterk oplopen.

2.3 Toeslagen

- De premie voor de ziektekostenverzekering stijgt met 7 euro. Dit wordt voor de laagste inkomens grotendeels gecompenseerd door de zorgtoeslag.
- De kinderopvangtoeslag wordt verhoogd. Over het algemeen wordt zo'n 5% van de rekening voor kinderopvangkosten extra vergoed.
- Het kindgebondenbudget wordt verhoogd voor het tweede kind (ca 3 euro per maand), het derde kind (ca 8. euro per maand) en het vierde en de volgende kinderen (ca 15 euro per maand).

3 Koopkrachtplaatjes

3.1 Koopkrachtplaatjes

Voor ieder(in) heeft het Nibud de koopkrachtontwikkelingen van een aantal huishoudens op een rij gezet. Deze huishoudens variëren in samenstelling en inkomen. Daarnaast wordt de zorgvraag van de huishoudens op verschillende manieren gespecificeerd.

In tabel 1 en 2 staan de resultaten weergegeven. In tabel 1 is de koopkrachtverandering uitgedrukt in een percentage; in tabel 2 is het bedrag in euro's per maand weergegeven.

In de tabellen zijn de volgende varianten (kolommen) weergegeven:

1. Zonder zorgkosten
2. Met zorgkosten, namelijk:
 - a. volledig verplicht eigen risico zorgverzekering;
 - b. fiscale aftrek van specifieke zorgkosten van 500 euro;
 - c. maximale inkomensafhankelijke periodebijdrage Wmo¹.
3. Met de zorgkosten uit variant 2 en daarnaast 2 uur huishoudelijke hulp (HH) per week, die verschuift van een maatwerk- naar een algemene voorziening².
4. Met de zorgkosten uit variant 3 en daarnaast 2 dagdelen dagbesteding, die verschuift van een maatwerk- naar een algemene voorziening.

Uit de tabellen valt af te lezen dat een alleenstaande zonder zorgkosten met een bijstandsuitkering er in 2016 ten opzichte van 2015 niet op voor of op achteruit gaat. Voor een alleenstaande met zorgkosten uit variant 2 is de koopkrachtontwikkeling ongeveer gelijk aan de situatie zonder zorgkosten. Bij varianten 3 en 4 is een koopkrachtverandering zichtbaar van respectievelijk -5,4% en -12,5%. De varianten worden hierna verder toegelicht.

¹ We houden geen rekening met extra vermogen dat van invloed kan zijn op de hoogte van de eigen bijdrage.

² Naast de eigen betaling voor huishoudelijke hulp in de algemene voorziening, blijft de eigen bijdrage Wmo gemaximeerd in verband met andere zorg.

Tabel 1: Koopkrachtverandering 2015-2016 (in procenten)

Beschrijving	Zonder zorgkosten	Met zorgkosten	Met zorgkosten en HH via een algemene voorziening	Met zorgkosten en <u>extra</u> zorg via een algemene voorziening
Niet werkend				
Alleenstaand, bijstandsuitkering	0,0	-0,1	-5,4	-12,5
Alleenstaande, WIA-uitkering minimumloon (€ 19.500)	0,0	0,0	-4,6	-10,7
Paar, bijstandsuitkering	0,0	-0,2	-3,8	-8,6
Paar, 2 kinderen, bijstandsuitkering	0,0	-0,1	-3,2	-7,3
Alleenstaand, Wajonguitkering zelfstandig wonend	0,2	0,1	-4,8	-11,5
Alleenstaand, Wajonguitkering, inwonend bij ouders 1,5 x modaal (Wajong + € 50.000)	-0,4	-0,4	-4,0	-7,7
Paar, Wajong-uitkering en partner met bijstandsuitkering	0,1	0,0	-2,9	-6,9
Paar, WIA-uitkering minimumloon en partner met modaal inkomen (€ 19.500 + € 33.500)	3,1	3,6	-2,3	-6,2
Werkend				
Alleenstaand, 130% bijstandsuitkering (€ 17.500)	3,8	3,7	-5,2	-11,1
Alleenstaand, minimumloon (€ 19.500)	4,6	4,4	-4,0	-9,5
Alleenstaand, modaal (€ 33.500)	2,8	2,7	-3,6	-8,1
Paar, 130% bijstandsuitkering (€ 25.500)	3,5	3,3	-2,9	-7,1
Paar, 1,5 x modaal (€ 50.000)	-0,2	-0,3	-4,4	-7,4
Paar, 2 kinderen, 130% bijstandsuitkering (€ 25.500)	2,7	2,6	-3,2	-7,0
Paar, 2 kinderen, 1,5 x modaal (€ 50.000)	-0,6	-0,6	-4,6	-7,5
Ouderen				
Alleenstaande oudere, AOW-uitkering	0,8	0,7	-3,9	-10,0
Alleenstaande oudere, AOW + € 5.000 pensioen	0,5	0,4	-3,9	-9,4
Alleenstaande oudere, AOW + € 15.000 pensioen	-0,3	-0,4	-6,7	-10,8
Ouder paar, AOW-uitkering	0,3	0,3	-3,5	-8,5
Ouder paar, AOW-uitkering + € 10.000 pensioen	0,2	0,1	-5,7	-9,3
Ouder paar, AOW-uitkering + € 30.000 pensioen	-1,2	-1,2	-5,3	-7,8

Tabel 2: Koopkrachtverandering 2015-2016 (in euro's per maand)

beschrijving	Zonder zorgkosten	Met zorgkosten	Met zorgkosten en HH via een algemene voorziening	Met zorgkosten en <u>extra</u> zorg via een algemene voorziening	
Niet werkend					
1	Alleenstaand, bijstandsuitkering	0	-1	-66	-152
2	Alleenstaande, WIA-uitkering minimumloon (€ 19.500)	0	0	-64	-150
3	Paar, bijstandsuitkering	-1	-3	-67	-154
4	Paar, 2 kinderen, bijstandsuitkering	1	-2	-66	-152
5	Alleenstaand, Wajonguitkering zelfstandig wonend	3	1	-63	-149
6	Alleenstaand, Wajonguitkering, inwonend bij ouders 1,5 x modaal (Wajong + € 50.000)	-12	-11	-119	-226
7	Paar, Wajong-uitkering en partner met bijstandsuitkering	3	1	-64	-150
8	Paar, WIA-uitkering minimumloon en partner met modaal inkomen (€ 19.500 + € 33.500)	68	79	-50	-136
Werkend					
9	Alleenstaand, 130% bijstandsuitkering (€ 17.500)	55	54	-75	-161
10	Alleenstaand, minimumloon (€ 19.500)	69	68	-61	-147
11	Alleenstaand, modaal (€ 33.500)	55	54	-72	-161
12	Paar, 130% bijstandsuitkering (€ 25.500)	71	68	-60	-147
13	Paar, 1,5 x modaal (€ 50.000)	-7	-9	-134	-224
14	Paar, 2 kinderen, 130% bijstandsuitkering (€ 25.500)	60	58	-71	-157
15	Paar, 2 kinderen, 1,5 x modaal (€ 50.000)	-18	-20	-145	-235
Ouderen					
16	Alleenstaande oudere, AOW-uitkering	11	10	-54	-140
17	Alleenstaande oudere, AOW + € 5.000 pensioen	8	7	-59	-144
18	Alleenstaande oudere, AOW + € 15.000 pensioen	-7	-8	-139	-223
19	Ouder paar, AOW-uitkering	5	4	-60	-146
20	Ouder paar, AOW-uitkering + € 10.000 pensioen	4	3	-130	-212
21	Ouder paar, AOW-uitkering + € 30.000 pensioen	-38	-40	-175	-255

3.2 Variant 1: Zonder zorgkosten

De koopkracht voor bijstandsgerechtigden en huishoudens met alleen een Wajong- of WIA-uitkering schommelt rond de 0 procent.

Een alleenstaande met een inkomen rond minimumloon gaat er 4,4 procent op vooruit. Dat komt door de algemene belastingverlagingen.

Werkenden met een inkomen rond anderhalf keer modaal (50.000 euro) gaan er wat minder op vooruit. Dat komt doordat zij niet profiteren van de belastingmaatregelen.

3.3 Variant 2: Met zorgkosten

De systematiek van de aftrek van specifieke zorgkosten verandert niet. Doordat mensen met een laag/midden inkomen iets minder belasting gaan betalen, gaat het netto effect van de aftrek iets omlaag. Dit zijn enkele euro's.

Het verplichte eigen risico wordt alleen geïndexeerd en stijgt met 10 euro per jaar.

Ook de eigen bijdrage voor de Wmo wordt alleen geïndexeerd.

Dat betekent dat de koopkrachtverandering van huishoudens die alleen deze zorgkosten hebben niet/nauwelijks afwijkt van het beeld zonder zorgkosten.

Zorgkosten in bedragen

De koopkrachtverandering zegt alleen iets over de verandering van de zorgkosten. Niet over de hoogte ervan. In deze variant hebben we rekening gehouden met het volledige verplichte eigen risico, een bedrag voor fiscale aftrek van specifieke zorgkosten (vervoer, dieet, enz.) en de eigen bijdrage Wmo.

Het verplichte eigen risico bedraagt volgend jaar 385 euro. Gemiddeld geven huishoudens ruim 200 euro uit. De eigen bijdrage Wmo bedraagt 21 euro per maand voor de laagste inkomens (alleenstaanden). De specifieke zorgkosten waar we hier rekening mee gehouden hebben bedragen 500 euro. Hiervan krijgt iemand met een minimum inkomen ongeveer 150 euro vergoed. Dat betekent dus een bedrag aan eigen betalingen voor zorgkosten voor een alleenstaande met een minimum inkomen van 84 euro per maand. Bij een hoger inkomen is dit hoger door een hogere eigen bijdrage Wmo.

We houden geen rekening met extra vermogen dat van invloed kan zijn op de hoogte van de eigen bijdrage.

3.4 Variant 3: Huishoudelijke hulp via algemene voorziening

In deze variant hebben we naast de zorgkosten uit variant 2 rekening gehouden met 2 uur huishoudelijke hulp per week die verschuift naar een algemene voorziening.

Veel gemeenten hebben per 2015 de huishoudelijke hulp ondergebracht in een algemene voorziening. Voorheen betaalde men de eigen bijdrage Wmo (al dan niet met Wtcg-korting). In plaats van een eigen bijdrage is men in een algemene voorziening aangewezen op het markttarief. Veel gemeenten compenseren dit tarief (gedeeltelijk). Hiervoor stelt het Rijk een budget beschikbaar in de vorm van de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT). Veel gemeenten bouwen deze tegemoetkoming af in 2016. Bijvoorbeeld 15 euro in 2015 en 7,50 euro in 2016. Bij 2 uur huishoudelijke hulp per week scheelt dat dus 64,50 euro per maand. Vaak worden er inkomenscriteria aan deze tegemoetkoming gesteld. Bij een inkomen vanaf bijvoorbeeld 130 procent van het minimum, is de tegemoetkoming lager dan bij een inkomen tot 130 procent.

Sommige gemeenten hebben in 2015 nog niet de overgang gemaakt naar een algemene voorziening, maar doen dat in 2016 wel. Dat betekent dat mensen dit jaar nog de eigen bijdrage Wmo betalen en volgend jaar een uurtarief. Al dan niet

gecompenseerd met een tegemoetkoming. Bijvoorbeeld de maximale eigen bijdrage Wmo van 19,40 euro per 4 weken (21 euro per maand) bij een laag inkomen in 2015. En in 2016 7,50 euro per uur (inclusief tegemoetkoming) wat neerkomt op 64,50 euro per maand voor 2 uur huishoudelijke hulp per week.

Voor een alleenstaande met een bijstandsuitkering betekent dat een koopkrachtdaling van 5,4 procent.

Ondanks dat de tegemoetkoming van de gemeente vaak lager is bij een hoger inkomen, is de koopkrachtdaling bij deze variant relatief minder sterk. Het is niet uitgesloten dat gemeenten vooral bij deze groep hogere tarieven in rekening brengt, dan waar wij hier vanuit zijn gegaan.

3.5 Variant 4: Extra zorgkosten via algemene voorziening.

In deze variant houden we naast de kosten uit variant 2 en 3 ook rekening met extra zorg die verschuift naar een algemene voorziening. Hierdoor stijgt de eigen betaling.

Het gaat dan om de volgende bedragen:

Bijvoorbeeld 2 uur dagbesteding à 10 euro. Oftewel 86 euro per maand. Dit betreft de extra achteruitgang. Voor een alleenstaande met een bijstandsuitkering betekent dat een extra koopkrachtdaling van 7,1 procent bovenop de koopkrachtdaling van 5,4 procent door de verschuiving van de huishoudelijke hulp naar een algemene voorziening.

3.6 Gemeentelijk beleid

Naast de tegemoetkoming voor bepaalde vormen van zorg, bijvoorbeeld huishoudelijke hulp, bieden gemeenten vaak ook andere vormen van ondersteuning aan inwoners die zorg nodig hebben. Vaak zijn hier inkomenscriteria aan verbonden. Bijvoorbeeld een inkomensafhankelijk bedrag als tegemoetkoming in de zorgkosten. Of individuele bijzondere bijstand. We hebben in deze plaatjes geen rekening gehouden met dergelijke aanvullende regelingen. Ten eerste verschillen die veel van gemeente tot gemeente en worden alle gevallen individueel beoordeeld. Ten tweede veranderen die bedragen niet per se per 2016 en hebben daarmee dus weinig effect op de koopkrachtverandering van de overgang van 2015 op 2016.

Een aantal gemeenten biedt een collectieve aanvullende zorgverzekering (CAV) aan die de eigen bijdrage voor bijvoorbeeld hulp in het huishouden (gedeeltelijk) vergoedt. Zolang de premie en de vergoeding in 2016 niet veranderen, verandert de koopkrachtverandering 2015-2016 hierdoor niet.

3.7 Uitgewerkte voorbeelden

Voorbeeld 1

Klaas is 35 jaar. Hij heeft een lichte verstandelijke beperking en krijgt drie uur ambulante begeleiding via een zorgaanbieder. Hij huurt zijn eigen flat en betaalt zijn eigen kosten van levensonderhoud. Hij gaat vijf dagen per week naar een vorm van arbeidsmatige dagbesteding. Drie dagen naar een theatergroep en twee dagen naar een kaarsenmakerij. Op dit moment valt Klaas onder het overgangsrecht. Zijn zorg wordt betaald via de Wmo aan de zorgaanbieders. Eind 2015 vindt een gesprek plaats met de gemeente over de invulling van zijn zorgvraag. Klaas betaalt € 19,40 eigen bijdrage per 4 weken. Klaas ontvangt een wijong-uitkering en huur- en zorgtoeslag. In 2016 gaat de dagbesteding van de Wmo naar een algemene voorziening. Hij betaalt daar dan geen 21 euro per maand meer voor, maar een uurtarief van 7,50 euro. In dit tarief zit een compensatie van de gemeente. Hij betaalt per maand dus 96,75 euro bij 3 uur zorg per week. Voor ambulante begeleiding blijft hij de eigen bijdrage Wmo betalen. De dagbesteding gaat hem dus 96,75 euro per maand kosten. Dat betekent een koopkrachtdaling van 7,3%.

Voorbeeld 2

Peter heeft een visuele handicap en hij werkt 30 uur per week. Hij verdient hiermee een inkomen van 17.500 euro bruto per jaar. De 2 uur begeleiding wordt maximaal doorberekend op zijn eigen bijdrage. De gemeente waarin Peter woont heeft de huishoudelijke hulp naar een algemene voorziening overgebracht. Peter krijgt 2 uur huishoudelijke hulp klasse 2.

Voor Peter geldt dat hij eerst een eigen bijdrage betaalde voor de Wmo van 21 euro per maand (19,40 per 4 weken). Via de algemene voorziening betaalt hij voor huishoudelijke hulp 2 geen 15 maar 22,50 euro per uur, oftewel 193,50 euro per maand. Dat betekent een koopkrachtdaling van 9,6%.